

Ersättning vid tillfälligt arbete

Till skatteutskottet

Skatteutskottet har den 27 november 2001 beslutat att bereda socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2001/02:Sk24 yrkandena 2 och 3 av Per Rosengren m.fl. (v), 2001/02:Sk25 yrkande 2 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) och 2001/02:Sk26 yrkande 3 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m).

Skatteutskottet har vidare anmodat Riksskatteverket (RSV) att avge yttrande över nämnda motionsyrkanden.

Socialförsäkringsutskottet begränsar sitt yttrande till att i huvudsak avse motion 2001/02:Sk24 yrkande 3.

Bakgrund

Sedan 1956 gäller att den som bedriver näringsverksamhet skall lämna kontrolluppgift på ersättning eller förmån för tillfälligt arbete om ersättningen eller förmånen uppgår till minst 100 kr. För fysiska personer och dödsbon gäller en beloppsgräns om 1 000 kr.

I regeringens proposition 2001/02:25 En ny lag om självdeklarationer och kontrolluppgifter föreslogs inte någon ändring av nämnda beloppsgränser.

Med anledning av propositionen i denna del väcktes motionsyrkanden om att höja beloppsgränsen för näringsidkare från 100 till 1 000 kr. I en av motionerna föreslogs dessutom att inkomstbortfallet för staten till följd härav skall kompenseras genom att arbetsgivaravgifter tas ut på totalbeloppet som företaget har betalat ut i form av ersättningar och förmåner för tillfälliga arbeten med belopp understigande 1 000 kr.

Sedan skatteutskottet beslutat att uppskjuta behandlingen av nämnda motionsyrkanden för ytterligare beredning tillstyrktes den i proposition 2001/02:25 föreslagna lagstiftningen.

Den 1 januari 2002 trädde lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter i kraft.

Allmänt om socialavgifter

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Allmän pensionsavgift tas ut enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgiften betalas av den enskilde och beräknas på ett underlag som består av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna inte överstiger 8,07 inkomstbasbelopp. Avgiften, som utgör 7 % av avgiftsunderlaget, är till viss del avdragsgill vid taxeringen och till viss del medges skattereduktion. För närvarande betalas inte avgiften av den vars inkomster för året understiger 29,3 % av prisbasbeloppet.

Socialavgifter utgörs enligt socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2001, av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tas ut för att finansiera systemen för social trygghet.

Arbetsgivaravgifter skall i huvudsak betalas på avgiftspliktig ersättning för arbete i Sverige. Vissa undantag från avgiftsskyldighet finns liksom vissa regler om avgiftsfria ersättningar. Avgift skall t.ex. inte betalas på ersättning till en person om ersättningen till den personen under året understigit 1 000 kr. Arbetsgivaravgifter beräknas på ett underlag som består av lön och andra skattepliktiga förmåner som en arbetsgivare utger till anställda. Den totala avgiftssumman för 2002 är 30,13 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 8,80 % och ålderspensionsavgiften 10,21 %.

Egenavgifter betalas på ett underlag som består av inkomst av annat förvärvsarbete. En egenföretagare betalar för närvarande socialavgifter med 28,32 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 9,53 % och ålderspensionsavgift 10,21 %.

Därtill gäller att en statlig ålderspensionsavgift tas ut enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstgrundad ålderspension och att arbetsgivare och egenföretagare enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift skall betala allmän löneavgift med 2,69 %.

Motionerna

Carl Fredrik Graf m.fl. (m) begär i motion Sk26 yrkande 3 beslut om att den nedre gränsen för kontrolluppgiftsskyldighet vid tillfälligt arbete bestäms till 1 000 kr. Motionärerna påpekar att beloppet inte har ändrats sedan 1956 och att det i september 2001 i fast penningvärde motsvarar 1 108 kr. Enligt motionärerna är det hög tid att anpassa beloppsgränsen till penningvärdeförändringen.

I motion Sk24 av Per Rosengren m.fl. (v) begärs i yrkande 2 beslut om höjd beloppsgräns till 1 000 kr för när kontrolluppgift skall lämnas för den som bedriver näringsverksamhet. I samma motion yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att arbetsgivaravgifter skall tas ut på totalbeloppet som företaget betalat ut i form av ersättningar och förmåner vid tillfälliga arbeten på belopp understigande 1 000 kr. Motionärerna anser att detta behövs för att

neutralisera det eventuella inkomstbortfall som kan uppstå när kontrolluppgift inte skickas ut.

Även i motion Sk25 yrkande 2 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om en höjning av beloppsgränsen för när näringsidkare skall lämna kontrolluppgifter för tillfälligt arbete. Motionärerna anser att beloppsgränsen bör höjas till 1 000 kr och att finansiering kan ske genom att de företag som använder tillfällig arbetskraft särredovisar utgifterna för tillfälligt arbete och betalar en schablonmässig avgift för dem. Ett sådant förfarande skulle underlätta inte bara för företagen utan också för skattemyndigheterna som nu tvingas hantera ett stort antal kontrolluppgifter på mycket små belopp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har förståelse för önskemålet att så mycket som möjligt underlätta för företagen och deras administration. Som framgår av RSV:s yttrande innebär emellertid en höjning av den aktuella beloppsgränsen att det i praktiken inte längre blir möjligt att ta ut inkomstskatt på tillfälliga ersättningar understigande 1 000 kr. Av det skälet har motionsförslag framförts om att inkomstbortfallet för staten skall kompenseras genom att arbetsgivaravgifter tas ut på respektive företags sammanlagda utbetalningar för tillfälliga arbeten understigande 1 000 kr.

RSV, som har avstyrkt motionsyrkandena i fråga, har bl.a. anfört att ett uttag av arbetsgivaravgifter på belopp understigande 1 000 kr utan koppling till socialförsäkringssystemet skulle innebära ett betydande avsteg från principen att socialavgifter betalas på ersättning för arbete som är förmånsgrundande och att detta avsteg från socialavgiftslagstiftningens grunder ensamt är ett tillräckligt skäl för att RSV kraftigt skall avstyrka detta yrkande. RSV har även tagit upp frågan om förslagets konsekvenser för administrationen liksom möjligheterna till skattekontroll.

Såvitt gäller sambandet mellan avgifter och förmåner vill utskottet framhålla de stora förändringar som under senare år skett i strukturen för socialavgifter och avgiftsuttag i avsikt att skapa bättre samstämmighet mellan förmåner och avgifter i socialförsäkringen. Särskilt genomförandet av det reformerade ålderspensionssystemet har medfört stora förändringar liksom det förhållandet att finansieringen av de olika försäkringsgrenarna har blivit mer renodlad. Genom att avgiftsinkomster och utgifter för olika försäkringsgrenar lättare kan följas ökar enligt utskottet trovärdigheten för socialförsäkringssystemen. Någon exakt samstämmighet mellan förväntade avgiftsinkomster och utgifter har dock inte eftersträfvats, och smärre och tillfälliga skillnader mellan inkomster och utgifter bör kunna finnas utan att det föranleder justeringar av avgiftsnivån. Den nya socialavgiftslagen, som trädde i kraft så sent som den 1 januari 2001, ger enligt utskottets mening en tydligare bild av dels vem som är skyldig att betala socialavgifter, dels för vilka ersättningar som avgifter skall betalas. Genom att skyldigheten att betala socialavgifter knyts till sådant arbete som medför att en person omfattas av den arbetsbaserade försäkringen

enligt socialförsäkringslagen (1999:799) har också sambandet mellan socialförsäkringstillhörighet och skyldigheten att betala socialavgifter stärkts.

I den nya socialavgiftslagen har behållits bestämmelsen att arbetsgivaravgifter inte betalas på ersättning till en person om ersättningen till den personen under året understigit 1 000 kr. En motsvarighet till denna bestämmelse finns i lagen om inkomstgrundad ålderspension, enligt vilken ersättning som härrör från en och samma arbetsgivare och under ett år inte uppgått till 1 000 kr inte räknas som pensionsgrundande inkomst. Det innebär visserligen att en enskild som har inkomster från flera arbetsgivare men där inkomsterna från varje arbetsgivare understiger 1 000 kr under ett år inte får någon motsvarande förmån i form av pensionsrätt på inkomsterna men sambandet mellan avgiftsuttag och rätt till förmåner är tydligt. Att det inte råder total överensstämmelse mellan avgifter och förmåner visas dock av det förhållandet att pensionsgrundande inkomst inte fastställs, för en person om inte summan av pensionsgrundande inkomster uppgår till för närvarande minst 29,3 % av prisbasbeloppet. I det fall inkomsten från en arbetsgivare uppgår till mer än 1 000 kr under året men inte till minst 29,3 % av prisbasbeloppet är arbetsgivaren skyldig att erlagga arbetsgivaravgifter utan att den enskilde får tillgodoräknas någon motsvarande förmån, såvida inte vederbörande har andra pensionsgrundande inkomster. Såvitt gäller sjukförsäkringen finns motsvarande regler i lagen om allmän försäkring. För rätt till sjukpenning fordras dock en sjukpenninggrundande inkomst som uppgår till minst 24 % av prisbasbeloppet.

När det gäller sambandet mellan uttag av avgifter och motsvarande rätt till förmåner finns det även skäl att nämna det s.k. inkomsttaket inom socialförsäkringen som innebär att förmåner utges för inkomster upp till 7,5 prisbasbelopp eller inkomstbasbelopp. För uttag av arbetsgivaravgifter och egenavgifter finns däremot ingen motsvarande begränsning utan avgifter tas ut på hela inkomsten av anställning respektive av annat förvärsarbete. I fråga om ålderspensionsavgiften gäller att den andel av influtna sådana avgifter som beräknas utgöra avgifter för inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp förs till staten, medan avgifter på inkomstdelar därunder, dvs. sådana delar som grundar rätt till pension, förs till Riksgäldskontoret respektive till Första–Fjärde AP-fonderna. För att hindra de senaste årens utveckling med en allt större andel av förvärsinkomsterna över taket har regeringen i budgetpropositionen för 2002 aviserat sin avsikt att höja inkomsttaket i sjuk- och föräldraförsäkringen till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget tillåter det. Utskottet, som i samband med behandlingen av budgetpropositionen välkomnade den aviserade höjningen (se bet. 2001/02:SfU1 s. 26), anser att en sådan höjning är ett steg i rätt riktning mot att ytterligare stärka sambandet mellan avgifter och förmåner.

Även om det ännu inte råder någon full samstämmighet mellan socialavgifter och förmåner har åtgärder dock vidtagits eller planeras som har till syfte eller i vart fall får till effekt att sambandet mellan förmåner och avgifter

stärks. Mot bakgrund härav anser utskottet att skatteutskottet bör avstyrka motion Sk24 yrkande 3.

Stockholm den 5 februari 2002

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Lennart Klockare (s), Ronny Olander (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Fanny Rizell (kd), Cecilia Magnusson (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s) och Göte Wahlström (s).

Särskilt yttrande

Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m) och Cecilia Magnusson (m) anför:

Beloppsgränsen för när en näringsidkare skall lämna kontrolluppgift på ersättning vid tillfälligt arbete har enligt vad som anges i motionerna varit oförändrad sedan 1956.

Eftersom en höjning av beloppsgränsen torde leda till ett bortfall av skatteintäkter har förslag framförts om att schablonmässigt belasta tillfälliga ersättningar med arbetsgivaravgifter. Enligt vår mening väcker det frågan om sambandet mellan uttag av socialavgifter och de förmåner dessa avgifter skall finansiera. Vår principiella inställning i den frågan är att avgifter som tas ut av arbetsgivare och enskilda i möjligaste mån skall motsvaras av förmåner. På senare år har också åtgärder vidtagits som syftar till att stärka detta samband. Ett slopande av 1 000-gränsen för uttag av arbetsgivaravgifter samtidigt som inkomsterna görs förmånsgrundande skulle inte innebära ett frångående av principen om samband mellan avgifter och förmåner utan snarare innebära en förstärkning av detta samband. Att enbart slopa gränsen för arbetsgivaravgifter motsätter vi oss dock.